

**MINISTERSTVO VNÚTRA SR
SLOVENSKÝ NÁRODNÝ ARCHÍV**

**ROZHRANIČOVACIA KOMISIA
ČESKOSLOVENSKO-MAĎARSKÁ**

1921 – 1925

Inventár

Rastislav Luz

Bratislava 2017

**MINISTERSTVO VNÚTRA SR
SLOVENSKÝ NÁRODNÝ ARCHÍV**

**ROZHRANIČOVACIA KOMISIA
ČESKOSLOVENSKO-MAĎARSKÁ**

1921 – 1925

Inventár

Rastislav Luz

Bratislava 2017

ÚVOD

Archívne dokumenty tvoriace archívny fond *Rozhraničovacia komisia československo-maďarská 1921 – 1925* vznikli z činnosti Rozhraničovacej komisie maďarsko-československej (*Commission de délimitation de la frontière Hongro-Tchécoslovaque*).

Štátna hranica medzi ČSR a Maďarskom bola určená Trianonskou mierovou zmluvou. Opis československo-maďarských hraníc bol vykonaný v dvadsiatich siedmich úsekoch, pričom hranice boli v zmluve popísané buď fixnou čiarou alebo fixným bodom, ale miestami boli ponechané na rozhodnutie rozhraničovacej komisie, ktorá mala priamo na mieste určiť priebeh definitívnej hraničnej čiary medzi fixne určenými bodmi. Právomoci rozhraničovacích komisií boli určené v mierovej zmluve s Maďarskom, podľa ktorej mala komisia plnú moc určiť časti hraníc, určených v zmluve ako „čiara, ktorá bude určená na mieste samom“ a tiež revidovať čiastky hraníc určené administratívnymi hranicami, ak by o to požiadal niektorý zainteresovaný štát. Komisia sa mala vynasnažiť čo najpresnejšie sledovať rozhraničenie stanovené mierovou zmluvou a v rámci možností dbať na miestne administratívne a hospodárske záujmy.

Pre definitívne stanovenie hraničnej čiary medzi ČSR a susednými štátmi ustanovila Rada veľvyslancov *Medzinárodnú komisiu pre stanovenie hraníc*. Jej členmi boli zástupcovia Veľkej Británie, Francúzska, Talianska a Japonska a zástupcovia zainteresovaných štátov (ČSR, Nemecko, Poľsko, Maďarsko, Rumunsko). Konferencia veľvyslancov ustanovila aj päť rozhraničovacích komisií – československo-rakúsku (od roku 1920), československo-poľskú (1920), československo-maďarskú (1921), československo-nemeckú pre určenie hranice na Hlučínsku (1922) a československo-rumunskú (1923). Sídлом československo-maďarskej komisie bol do mája 1922 Vacov, v máji až decembri 1922 Bratislava a potom do ukončenia činnosti Budapešť.

Každý zainteresovaný štát vyslal ku každej komisii svoju delegáciu. Československá delegácia pri československo-maďarskej komisii sídlila do decembra 1921 v Leviciach, potom do ukončenia činnosti v Bratislave. Maďarská delegácia pri československo-maďarskej komisii sídlila do mája 1922 vo Vacove, od mája do decembra 1922 v Bratislave, od decembra 1922 do novembra 1923 v Budapešti.

Rozhraničovacia komisia sa prvýkrát stretla v Brne 27. júla 1921, celkovo mala 40 schôdzí (vôbec najviac zo všetkých komisií) a rozpustená bola 31. mája 1925. Na prvej

schôdzi sa komisia uzniesla na generálnom preskúmaní celej hranice medzi ČSR a Maďarskom, čo trvalo takmer sedem mesiacov, pretože oba zainteresované štáty predložili komisii množstvo materiálov, ktorými zdôvodňovali svoje požiadavky a tiež vyvracali požiadavky druhej strany. Technické práce komisie sa mohli začať až 13. marca 1922, osadzovanie hraničných medzníkov bolo ukončené 1. septembra 1923. Po osadení medzníkov a zameraní hranice začali tzv. politické pochôdzky, ktorých sa zúčastňovali zástupcovia obcí, úradov, korporácií a jednotlivci. Ich cieľom bolo prerokovanie všetkých právnych a hospodárskych otázok, zozbieranie podkladov pre zmluvu o pohraničnom styku a oboznámenie úradov a záujemcov s hraničnou čiarou. Pochôdzky prebiehali od 1. septembra 1923 do 17. septembra 1924, pričom v každej obci sa spísal zvláštny protokol, ku ktorému boli pripojené všetky písomné podania. Po rozpustení rozhraničovacej komisie 31. mája 1925 pokračovali práce na zakreslení novej štátnej hranice do katastrálnych máp. Po ich ukončení bola 10. apríla 1926 Ministerstvom verejných prác ČSR (MVP) rozpustená aj československá delegácia pri rozhraničovacej komisii.

Na základe výsledkov všetkých meraní, podľa inštrukcií a interpretácií komisie bol vyhotovený súbor dokumentov, ktoré tvorili *Súhrnnú konečnú hraničnú dokumentáciu*. Čiastkami dokumentácie boli: 1. Podrobná hraničná mapa 1 : 2 880; 2. Dunajská mapa 1 : 5 000; 3. Prehľadná hraničná mapa 1 : 25 000; 4. *Croquis spéciaux* (t.j. zvláštne náčrtky o spoločných hraničných parcelách); 5. Podrobný opis hranice; 6. Generálny opis hranice; 7. Mapa 1 : 200 000; 8. Zbierka protokolov o zasadaniach komisie; 9. Protokol o delimitácii. Dokumentácia bola vyhotovená v troch exemplároch a predložená mierovej konferencii v Paríži, pričom po jej schválení dostali po jednom exemplári zainteresované štáty a jeden zostal v archíve mierovej konferencie.

Keďže činnosť československej delegácie pri rozhraničovacej komisii riadilo MVP, boli po skončení jej činnosti všetky zápisníky, výpočty, zoznamy, skice, spolu s triangulačným operátom a rezervnými reprodukciami konečnej hraničnej dokumentácie uložené v registratúre uvedeného ministerstva.

Archívny fond MVP bol v roku 1965 odovzdaný Štátnemu ústrednému archívu v Prahe, kde boli dokumenty čs. delegácií pri rozhraničovacích komisiách vytriedené ako samostatný archívny fond a boli sprístupnené inventárom *Československé delegace při mezinárodních rozhraničovacích komisích* (1975, autorka Jaroslava Havlíčková). Súčasťou archívneho fondu je aj 5 škatúl a jedny dosky, ktoré obsahujú materiál z činnosti delimitačnej

komisie čs. – maďarskej. Ide o meračský operát, poľné náčrty, podrobný opis hraničných úsekov a mapy.

Ešte pred odovzdaním archívneho fondu MVP Štátnemu ústrednému archívu v Prahe boli dve rezervné reprodukcie konečnej hraničnej dokumentácie odovzdané neurčenej inštitúcii na Slovensku. Tieto reprodukcie, označené ako *Exemplár 7* a *Exemplár 8*, boli odborom správy štátnych hraníc Sekcie verejnej správy Ministerstva vnútra SR v roku 2010 odovzdané Slovenskému národnému archívu. V archíve boli zaevidované pod prírastkovým číslom 2104 a označené ako archívny fond *Rozhraničovacia komisia československo-maďarská 1919 – 1927*.

Archívne dokumenty vzniknuté z činnosti Rozhraničovacej komisie československo – maďarskej môžu slúžiť ako podklad pre výskum vývoja štátnych hraníc Slovenskej republiky a jej predchodcov. Prostredníctvom protokolov o zasadaniach komisie je tiež možné skúmať niektoré otázky vzťahov medzi novovzniknutou Československou republikou a susedným Maďarskom v 20. rokoch 20. storočia.

Jazykom dokumentov je francúzština, v mapových podkladoch sú miestne názvy uvádzané v maďarskom a slovenskom jazyku. Z diplomatického hľadiska je možné archívne dokumenty charakterizovať ako úradné knihy a technickú dokumentáciu.

Pri usporiadaní archívneho fondu nebola vytvorená žiadna vnútorná štruktúra a bolo zachované poradie dokumentov, v ktorom tvorili *Súhrnnú konečnú hraničnú dokumentáciu*. V každom exemplári sa zachovali tieto jej súčasti: (5.) Podrobný opis hranice, (6.) Generálny opis hranice, (8.) Zbierka protokolov o zasadaniach komisie, (9.) Protokol o delimitácii. Je možné, že mapové prílohy dnes spojené so zbierkou protokolov o zasadaniach komisie pôvodne tvorili štvrtú časť hraničnej dokumentácie (*Croquis spéciaux*, t.j. zvláštne náčrty o spoločných hraničných parcelách). Z dôvodu osobitej povahy dokumentov boli zvlášť inventarizované zachované súčasti *Exempláru 7* a *Exempláru 8*, teda neboli nepovažované za multiplikáty jedného dokumentu.

Názov archívneho fondu bol ponechaný v podobe *Rozhraničovacia komisia československo-maďarská* napriek tomu, že dokumenty sú označené hlavičkou *Commission de délimitation de la frontière Hongro-Tchécoslovaque*. Vychádzalo sa pri tom zo skutočnosti, že československá delegácia pri komisii používala na svojej pečiatke označenie *Československá delegace – Rozhraničovací komise československo-maďarská*.

Po spracovaní archívneho fondu bolo upravené jeho časové ohraničenie z 1919 – 1927 na 1921 – 1925.

Inventárna jednotka je tvorená vždy jednou súčasťou Súhrnnej konečnej hraničnej dokumentácie.

Pri požiadavke na štúdium je potrebné uviesť značku fondu (RKČsM), číslo inventárnej jednotky (číslo uvedené v ľavom stĺpci) a číslo ukladacej jednotky (číslo uvedené v pravom stĺpci).

Inventár k archívnemu fondu *Rozhraničovacia komisia československo-maďarská 1921 – 1925* vypracoval Mgr. Rastislav Luz v roku 2017. Rozsah archívneho fondu je po spracovaní 0,5 bm, uložený je v štyroch archívnych škatuliach. Inventár obsahuje osem inventárnych jednotiek. K inventáru neboli z dôvodu jeho malého rozsahu vypracované registre.

INVENTÁRNY SÚPIS

Exemplár súhrnnej konečnej hraničnej dokumentácie č. 7

1	Podrobný opis hranice (<i>Description détaillée de la ligne-frontière entre le Royaume de Hongrie et la République Tchécoslovaque</i>) (1925).
Obsahuje opisy sekcií I., III. - XX.
19 viazaných zošitov v spoločnom obale, 40x25 cm	1
2	Generálny opis hranice (<i>Description générale de la frontière Hongro-Tchécoslovaque</i>) (1925).
viaz., 33x21 cm	2
3	Protokoly zo zasadaní komisie (<i>Procès-verbaux des séances</i>) (1921 – 1923).
Obsahuje protokoly zo zasadaní komisie od 27. júla 1921 do 27. júna 1923 a 85 mapových príloh.
viaz. a uložené v spoločnom obale s mapovými prílohami, 33x21 cm	2
4	Protokol o delimitácii (<i>Procès-verbal de délimitation de la frontière entre la Hongrie et la Tchécoslovaquie</i>) (1925)
viaz., 33x21 cm	2

Exemplár súhrnnej konečnej hraničnej dokumentácie č. 8

5	Podrobný opis hranice (<i>Description détaillée de la ligne-frontière entre le Royaume de Hongrie et la République Tchécoslovaque</i>) (1925).
Obsahuje opisy sekcií I., III. - XX.
19 viazaných zošitov v spoločnom obale, 40x25 cm	3
6	Generálny opis hranice (<i>Description générale de la frontière Hongro-Tchécoslovaque</i>) (1925).
viaz., 33x21 cm	4
7	Protokoly zo zasadaní komisie (<i>Procès-verbaux des séances</i>) (1921 – 1923).
Obsahuje protokoly zo zasadaní komisie od 27. júla 1921 do 27. júna 1923 a 85 mapových príloh.
viaz. a uložené v spoločnom obale s mapovými prílohami, 33x21 cm	4
8	Protokol o delimitácii (<i>Procès-verbal de délimitation de la frontière entre la Hongrie et la Tchécoslovaquie</i>) (1925)
viaz., 33x21 cm	4

Názov	Rozhraničovacia komisia československo-maďarská
Časový rozsah	1921 – 1925
Číslo	35651
Značka	RKČsM
Miesto uloženia	Slovenský národný archív
Typ pomôcky	inventár
Počet inventárnych jednotiek	8
Rozsah	0,5 bm (4 škatule)
Fond usporiadal	Mgr. Rastislav Luz
Inventár zostavil	Mgr. Rastislav Luz
Počet strán pomôcky	8
Rukopis posúdili	Mgr. Michal Bartal, Mgr. Michaela Holíková
Pomôcku schválila	Vedecká rada SNA 16. 06. 2017